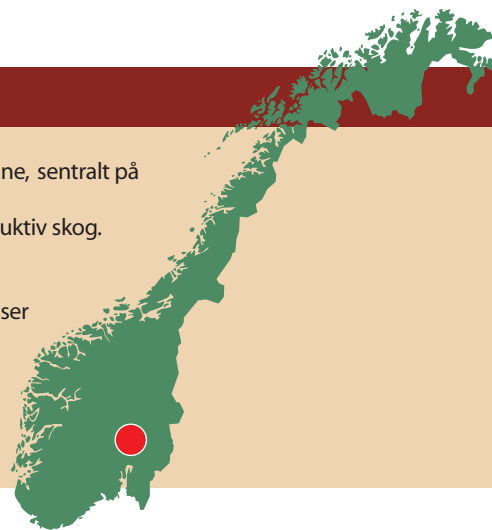

Vestre Toten kommune

- Vestre Toten er en 250 kvadratkilometer stor industri- og landbrukskommune, sentralt på Østlandet, 11 mil nord for Oslo.
- Kommunen preges av varierte og frodige jordbruksområder med høyproduktiv skog.
- Vestre Toten har 12 600 innbyggere, med et svakt voksende folketall. Største tettsted er Raufoss med 6 250 innbyggere.
- Her finner vi også Raufoss industripark, som med om lag 3 400 arbeidsplasser er blant landets største.
- Utpekt som ekspertsenter for lettvektsmaterialer og automatisert produksjon. En stor transportnæring er knyttet til eksportindustrien.

Med innbyggernes behov i sentrum

Biblioteket på Raufoss. Biblioteksjef Elisabeth Lund viser stolt fram det første biblioteket i Norge som kombinerer innretningsprinsippene i "Opening the book" med universell utforming. Foto: Ivar Ødegård/Fylkesmannen i Oppland

Tidlig på 1990-tallet fant man ut at tida var inne for en kommunal snuoperasjon i Vestre Toten. Innbyggernes behov skulle settes sterkere i sentrum. Da prosjektet med pilotkommuner startet, var det naturlig for totningene å ta utfordringen.

Universell utforming dreier seg nettopp om innbyggernes behov, og rådmann Jan Olav Grønland mener at deltakelsen i pilotprosjektet har gitt resultater.

- Prosjektet har bidratt til å utvide vårt fokus fra tilgjengelighet for rullestolbrukere til også å finne universelle løsninger i forhold til hørsel, syn og miljøhemninger, sier Grønland.

Ordfører Stein Knutsen er enig. Dessuten synes han det er bra for den enkelte - så vel som for samfunnet og for kommunekassa - at folk kan bo i egen tilrettelagt bolig så lenge som mulig. Og at de klarer å delta i samfunnet på egen hånd.

- På den måten kan vi frigjøre penger til omsorgsoppgavene som etter hvert kommer med eldrebølgen, sier ordføreren. Han minner om at universell utforming ofte dreier seg om enkle løsninger.

- En del ting er det smart bare å gjøre én gang. For det kan bli dyrt med ekstra ombygginger og tilpasninger etterpå, sier ordfører Stein Knutsen.

Riktig råd på rett tidspunkt

Vestre Toten har hatt sitt råd for funksjonshemmede i mange år. Mens rådet tidligere hadde mest fokus på personsaker, ble oppmerksomheten etter hvert dreid mer i retning universell utforming i bygg, anlegg og i plansaker.

Både tidligere leder Turid Mørk Øfstås og nåværende leder Kjell Eid har tatt tak i de viktigste byggesakene, bibliotek, barnehage, kjøpesenter og nå sist et NAV-tilbygg til rådhuset. Til hver byggesak har rådet valgt et medlem som har fulgt med på hver av de ulike byggeprosessene, og dermed sett hvordan de kan påvirkes.

- Å være høringsinstans betyr at innspillene kommer for sent, mener Kjell Eid, og legger til at "riktig råd på rett tidspunkt er gode og billige råd for en fattig kommune".

Gjennombrudd med gode eksempler

Gjennombruddet for universell utforming i Vestre Toten kom med ombyggingen av Ås kommunelokale i 2005 og 2006. Løsningen var enkel (se egen omtale). Dessuten var den billig og lett å viderefordre både internt i kommunen og til andre.

Et slikt tidlig og pedagogisk eksempel var viktig for Vestre Toten kommune i det videre arbeidet med universell utforming. Erfaringene var nyttige da kommunen senere skulle investere i nye bygg.

Skepsisen forsvant

Senere, da biblioteket på Raufoss ble åpnet etter ombygging i januar 2008, rynket likevel biblioteksjef Elisabeth Lund litt på nesa. - Jeg må innrømme at jeg var litt skeptisk til et gulv med farger og linjer. Men nå synes jeg det stilig, og ikke minst nyttig for mange brukere, sier biblioteksjefen om ledelinja i gulvet. Hun kan også stolt vise fram hvor stor betydning hyllelysene kan ha – selv på strålende solskindager.

En skrankeslynge gjør at hørselshemmede lett oppfatter hva som blir sagt. Rullestolbrukerne kommer endelig inn på biblioteket uten problemer, og kan ta seg rundt i lokalet og til toalettet uten hjelp fra andre. På åpningsdagen var det derfor mange godord å høre om den hensiktsmessige utformingen med godt lys og god akustikk i lyse, trivelige lokaler.

- Det er ikke bare funksjonshemmede som setter pris på vårt nye bibliotek. Siden åpningen har besøket økt med 38 prosent, sier Elisabeth Lund, som håper forklaringen ligger i noe mer enn nyhetens interesse.

Praktisk og fleksibelt

I tettstedet Eina ligger det første nybygget i Vestre Toten som er oppført med tanke på universell utforming allerede under planleggingen. Barnehagen på Eina er både barnehagesjef Gunn Roterud og styrer Hanne Gunn van Dijk stolt av.

- Vi som jobber i barnehage, vet mye om hva som fungerer og hva som ikke fungerer når vi får funksjonshemmede barn inn i lokaler som ikke er planlagt for det, sier Hanne Gunn van Dijk.

Et godt samarbeid med arkitekten har ikke minst vært avgjørende når hun i dag kan vise fram et bygg som er praktisk, fleksibelt og et godt sted å være både for barn og voksne. Det ligger en bevisst tenkning bak resultatet.

Noe står i stampe

På den annen side har også Vestre Toten mange bygg og anlegg som sårt trenger opprusting. Et eksempel er Raufoss skole. Der er det seks ulike plan innvendig. I et slikt bygg nytter det ikke med nødløsninger. Men som så ofte ellers i kommunen Norge: Det står på pengene.

- Vi har dessuten prosjekter som står i stampe på grunn av eksterne aktører som ikke er like opptatt av samme tempo i framdriften som oss, sier planlegger Anne Merethe Andresen i Vestre Toten.

Gjøvik og Vestre Toten

Har hatt mye igjen for å være parkkommuner

For Gjøvik og Vestre Toten har det alltid vært en god ting med samarbeid over kommunegrensene. Da begge kommunene ønsket å bli med i pilotprosjektet for universell utforming, var det naturlig å søke sammen som parkkommuner.

Det ble fort klart at presset på planavdelingene i begge kommunene var stort. Det var derfor behov for en felles prosjektleder for å kunne drive uu-arbeidet på en effektiv måte.

Ved å ansette en prosjektleder i hel stilling, fikk parkkommunene en medarbeider som var skjermet for andre oppgaver. Dette ble ansett som mer effektivt og hensiktsmessig enn å ha to personer i 50 prosent stillinger, og

som måtte ha delt oppmerksomheten sin på mange andre gjøremål.

Gjennom felles arrangementer har Gjøvik og Vestre Toten enkelt kunne overføre erfaringer og løsninger seg imellom. Dette har vært spesielt nyttig i arbeidet med kommuneplanrevisjonen. Felles arrangementer med blant annet byggebransjen, arbeidsgrupper, samarbeid med Høgskolen på Gjøvik - og ikke minst å titte på hverandre - har vært positivt i arbeidet som parkkommuner.

Ved å samordne seg slik over kommunegrensa, mener begge kommunene at de står sterkere i møtet med byggebransjen. Nå blir det ikke så lett å bruke argumentet om at man "slipper dette bryet i nabokommunen."

De to opplandskommunene har lært er at universell utforming dreier seg mye om å få kunnskap ved å erfare; om holdninger og om forankring både politisk og administrativt. Universell utforming er noe man gjør.

Gjøvik og Vestre Toten har sett at universell utforming krever mye samarbeid på tvers av fag, og at det handler om å ta avgjørelser på høyt nivå:

"Dette kommer ikke av seg selv. Det kreves ekstra innsats. Vi opplever at vi har hatt mye igjen for samarbeidet, vi har lært mye av hverandre, noe som igjen frister til videreføring", lyder budskapet fra parkkommunene i Oppland.